

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 6^{ου} ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (*)

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1

α. «αγροτική μεταρρύθμιση»: Καθώς η κατοχή γης [με τη βιομηχανική επανάσταση] έπαυε προοδευτικά να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού -ταξικού- κύρους, άνοιξαν οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση. Την κατάργηση δηλαδή των μεγάλων ιδιοκτησιών και την κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες. (σελ. 42)

β. «Εθνικόν Κομιτάτον»: Μικρότερη απήχηση [από τους πεδινούς και τους ορεινούς στην Εθνοσυνέλευση 1862-1864] είχαν άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί: Το Εθνικόν Κομιτάτον, υπό τον Επαμεινώνδα Δεληγιώργη, που υποστήριζε την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση και στο στρατό, πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική αυτοκρατορία. (σελ. 77)

γ. «Συνθήκη φιλίας και συνεργασίας μεταξύ Μπολσεβίκων και Κεμάλ» (1921): Το πολιτικό γεγονός που λειτούργησε ως ταφόπετρα του ποντιακού ζητήματος ήταν η συνθήκη φιλίας και συνεργασίας που υπογράφηκε το Μάρτιο του 1921 ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ. Η συνθήκη αυτή έδωσε στον αδύναμο ως τότε Κεμάλ την οικονομική, στρατιωτική και ηθική δυνατότητα να συνεχίσει τις επιχειρήσεις του κατά των Ποντίων και, ακόμη, να εμφανιστεί στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου με υπερβολικές απαιτήσεις, που λόγω της ιστορικής συγκυρίας δεν απορρίφθηκαν από τις νικήτριες Δυνάμεις, παρά το γεγονός ότι ήταν σύμμαχοι με τους Έλληνες. (σελ. 251-252)

A2

1-δ

2-α

3-ε

4-β

5-γ

B1

Το εκλογικό σύστημα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα δεν επέβαλλε να ψηφίζει κανείς ένα μόνο κόμμα, αλλά έδινε τη δυνατότητα να ψηφίζονται όλοι οι υποψήφιοι θετικά ή αρνητικά. Επίσης, ένας εκλογέας μπορούσε να ψηφίσει θετικά κάποιον υποψήφιο στον οποίο είχε υποχρέωση, παράλληλα όμως μπορούσε να δώσει θετική ψήφο και σε κάποιον άλλο τον οποίο θεωρούσε ικανό. Μολαταύτα, και ιδιαίτερα μετά το 1882, όλο και συχνότερα παρουσιάζεται το φαινόμενο οι εκλογείς να ψηφίζουν με κομματικά κριτήρια και να περιορίζεται η συνήθεια να ψηφίζονται θετικά και πολιτικοί άλλων κομμάτων. Κατά τη δεκαετία του 1890 οι εκλογείς συνήθιζαν να ψηφίζουν πολιτικούς με επιρροή, μόνο εφόσον είχαν δηλώσει με σαφήνεια την κομματική τους τοποθέτηση. Ακόμα και η εκλογή ανεξάρτητων τοπικών προσωπικοτήτων άρχισε να περιορίζεται. Το 1879 π.χ. υπήρχαν στις εκλογές 24 τοπικά ψηφοδέλτια, ενώ το 1885 μόνο 4. Έτσι παρουσιαζόταν και το φαινόμενο να περιλαμβάνονται σε κομματικά ψηφοδέλτια ανεξάρτητοι υποψήφιοι, για να έχουν πιθανότητες επιτυχίας στις εκλογές. Δηλαδή ο ρόλος των κομμάτων ενισχύθηκε, απέκτησαν κύρος στη δημόσια ζωή. (σελ. 82-83)

B2

Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στην αβασίλευτη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%, προϋόν πρωτόγνωρης νοθείας και τρομοκρατίας. Μετά την άφιξη του βασιλιά, το καθεστώς του Κονδύλη αποσύρθηκε από την εξουσία. Ο Γεώργιος Β΄, έχοντας την υποστήριξη των βασιλικών αξιωματικών, ακολούθησε προσωπική πολιτική. Διέλυσε την Εθνοσυνέλευση και προκήρυξε εκλογές για τις 26 Ιανουαρίου 1936. Στη νέα Βουλή, οι Αντιβενιζελικοί είχαν μία έδρα περισσότερη από τους αντιπάλους τους και κανείς δεν μπορούσε να σχηματίσει κυβέρνηση. Στις 27 Απριλίου, επειδή τα μεγάλα κόμματα αδυνατούσαν να συνεννοηθούν για το σχηματισμό κυβέρνησης, καθώς το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ήθελε να υποστηρίξει κυβέρνηση Φιλελευθέρων, έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης στον Ι. Μεταξά, ο οποίος είχε πάρει μόλις το 4% των ψήφων στις εκλογές. Ο δρόμος για την υλοποίηση των δικτατορικών σχεδίων του Μεταξά ήταν πλέον ανοιχτός. Έτσι, την 4η Αυγούστου 1936, με την προσυπογραφή των περισσότερων υπουργών και με την πρόφαση του κομμουνιστικού κινδύνου λόγω επικείμενης 24ωρης πανελλαδικής απεργίας, ο Μεταξάς, με τη σύμφωνη γνώμη του βασιλιά, ανέστειλε την ισχύ βασικών άρθρων του συντάγματος και διέλυσε τη Βουλή. Ο Μεταξάς ήταν σε όλη του τη σταδιοδρομία εχθρός του κοινοβουλευτισμού και υποστηρικτής αυταρχικών μεθόδων στην πολιτική. Όταν του δόθηκε η ευκαιρία, έκανε πράξη τις θεωρίες του. Η δικτατορία του Μεταξά έβαλε τέλος στη Δημοκρατία του Μεσοπολέμου και σε μία ολόκληρη εποχή της πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας. (σελ. 108-110)

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

σχ. βιβλίο: σελ. 166-167, Ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε ... ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό.

Η Μικρασιατική καταστροφή επηρέασε σημαντικά την πορεία του ελληνικού έθνους στη σύγχρονη εποχή. Ορισμένοι την παραλλήλισαν με την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453,

ενώ άλλοι θεώρησαν το 1922 ως αφετηρία της νέας Ελλάδας. Το προσφυγικό ζήτημα, ως συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής, αποτέλεσε για την Ελλάδα ένα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό ζήτημα μεγάλης σπουδαιότητας, με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού έθνους.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε από το 1920 έως το 1928 περίπου κατά 20%. Αυξήθηκε επίσης κατά πολύ ο βαθμός αστικοποίησης του κράτους. **Σύμφωνα με τον Gunnar Hering, η αστυφιλία έφερε προβλήματα επισιτισμού καθώς οι θέσεις εργασίας μειώνονταν συνεχώς.** Κατά την ίδια περίοδο, ο πληθυσμός της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας διπλασιάστηκε. Η δημιουργία μάλιστα προσφυγικών συνοικισμών γύρω από την Αθήνα και τον Πειραιά έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ενιαίου πολεοδομικού συγκροτήματος, όπως το ξέρουμε σήμερα. **Στο παράθεμα του Gunnar Hering «Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936» αναφέρεται ότι η αύξηση του πληθυσμού προκάλεσε έντονο στεγαστικό πρόβλημα στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα τις περιόδους 1907-1920 και 1920-1924, διπλασιάστηκε ο πληθυσμός της Αθήνας και του Πειραιά, χωρίς όμως να συμβαδίζει η οικοδόμηση των συνοικισμών. Το 1918 μία κατοικία αντιστοιχούσε σε δέκα κατοίκους, ενώ μέχρι το 1924 υπολογίζεται ότι είχαν οικοδομηθεί μόνο οι μισές κατοικίες από όσες χρειαζόνταν. Εκτός από την Αθήνα τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, υπήρξαν και άλλα αστικά κέντρα που διογκώθηκαν εξαιτίας της εγκατάστασης προσφύγων σε αυτά.**

Σημαντικότερες ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας. Το 1920 η Ελλάδα είχε 20% μη Έλληνες ορθόδοξους, ενώ το 1928 μόλις 6%. Ο ελληνικός πληθυσμός της Δυτικής Θράκης και της Ηπείρου αυξήθηκε, ενώ η Κρήτη, η Λέσβος και η Λήμνος εξελληνίστηκαν πλήρως. Η κυριότερη όμως μεταβολή στην εθνολογική σύσταση λόγω της εγκατάστασης των προσφύγων συνέβη στη Μακεδονία. Το ποσοστό των μη Ελλήνων ορθοδόξων που ήταν 48% το 1920, έπεσε στο 12% το 1928. **Όπως μας πληροφορεί ο Πετρόπουλος, οι Έλληνες δεν αποτελούσαν την πλειοψηφία στις περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης πριν το 1913. Η εγκατάσταση όμως των προσφύγων στις συγκεκριμένες περιοχές και η αποχώρηση 400.000 μουσουλμάνων, οδήγησε στον εξελληνισμό τους. Έτσι οι περιοχές αυτές δεν αποτελούσαν πλέον διεκδικούμενα εδάφη με το πρόσχημα του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των πληθυσμών τους. Η ενίσχυση του ελληνικού χαρακτήρα της Μακεδονίας είχε μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδας. Επιπλέον, το περίπλοκο μακεδονικό ζήτημα, σύμφωνα με τον Βακαλόπουλο, λύθηκε με την εγκατάσταση των 2/3 των 300.000 ελληνικών οικογενειών που συνέρρευσαν στην περιοχή. Μάλιστα τα 9/10 των χωρικών και πολλοί αστοί εγκαταστάθηκαν στην Μακεδονία, από όπου αποχώρησαν Μωαμεθανοί και Βούλγαροι. Εξάλλου, αραιοκατοικημένες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, κάποιες από αυτές παραμεθόριες, εποίκίστηκαν από πρόσφυγες. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώθηκαν οι νέες περιοχές που ενώθηκαν με την Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό.**

ΘΕΜΑ Δ1

(α) σχ. βιβλίο: σελ. 49, Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ... ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος (β) σχ. βιβλίο: σελ. 220, Η ευτυχής για την Ελλάδα ... ΕΤΗ ΑΓΩΝΙΑΣ.

Οι Βαλκανικοί πόλεμοι (1912-1913) είχαν πολλά σημαντικά οφέλη για την Ελλάδα, αφού σχεδόν διπλασίασε την έκταση και τον πληθυσμό της. Επιπλέον, αποτέλεσαν την αφετηρία για την οριστική λύση του Κρητικού Ζητήματος και την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

(α) Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ήταν σημαντικό, δεν κλόνισε όμως την εθνική οικονομία, όπως συνέβαινε με τις στρατιωτικές κινητοποιήσεις του 19ου αιώνα. **Ο Γ. Λεονταρίτης μας πληροφορεί ότι τα οικονομικά της Ελλάδας βελτιώθηκαν παρά το χρέος της, καθώς οι στρατιωτικές επιτυχίες δημιούργησαν κλίμα αισιοδοξίας για το μέλλον. Συγκεκριμένα η δραχμή διατήρησε την ονομαστική της αξία, αυξήθηκαν οι καταθέσεις στην Εθνική Τράπεζα και τα αποθέματα χρυσού, ενώ διατηρήθηκε το ισοζύγιο πληρωμών στο εξωτερικό εμπόριο, σταθεροποιώντας το προερχόμενο από αυτό εισόδημα.** Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή, η Ελλάδα βγήκε ιδιαίτερα κερδισμένη από τον πόλεμο. Ενσωμάτωσε πλούσιες περιοχές (Ήπειρο, Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, Νησιά του Αιγαίου, Κρήτη) και εκατομμύρια νέους κατοίκους. Τα εδάφη της αυξήθηκαν κατά 70% περίπου (από 65.000 σε 108.800 τετρ. χλμ.) και ο πληθυσμός της κατά 80% (από 2.700.000 σε 4.800.000 κατοίκους). **Σύμφωνα με το παράθεμα «Η Μεγάλη Ιστορία του 20ου αιώνα, ο Νέος Αιώνας», ο πληθυσμός της Ελλάδας διπλασιάστηκε ενώ προσαρτήθηκαν πολλές περιοχές, όπως η Θεσσαλονίκη, η Καβάλα, τα Ιωάννινα, η Μυτιλήνη, η Χίος και το Ηράκλειο.** Το κυριότερο όμως ήταν οι νέες οικονομικές προοπτικές. Τα νεοαποκτηθέντα εδάφη ήταν ως επί το πλείστον πεδινά και αρδευόμενα, πράγμα που δημιουργούσε άριστες προοπτικές για τη γεωργική παραγωγή. **Συγκεκριμένα τα καπνά του Βορρά, η ελαιοκομία των νησιών, η δασοκομία της Μακεδονίας και η κτηνοτροφία της Ηπείρου, έδωσαν τεράστια ώθηση στην ελληνική οικονομία.** Το κύριο πρόβλημα ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις περιοχές αυτές. Στη σχετικά ομοιογενή Ήπειρο, για παράδειγμα, δίπλα στους 166.000 Έλληνες υπήρχαν, το 1914, 38.000 μουσουλμάνοι (αλβανικής κυρίως καταγωγής) και μερικές χιλιάδες Εβραίοι. **Σύμφωνα με το ίδιο παράθεμα, σε περιοχές όπως η Κρήτη, η Ήπειρος και η Μακεδονία κατοικούσαν πολλοί Τούρκοι, Αλβανοί, Βούλγαροι κι Εβραίοι.**

Οπωσδήποτε όμως, η Ελλάδα έγινε υπολογίσιμη πλέον δύναμη και η εμπιστοσύνη που ενέπνεε στις αγορές χρήματος και πιστώσεων αυξήθηκε σημαντικά. **Παρά τις δυσκολίες, το έθνος είχε πλέον αποκτήσει αυτοπεποίθηση και διάθεση για δημιουργία.** Η χώρα ήταν έτοιμη να αφιερωθεί στο δύσκολο έργο της ενσωμάτωσης των νέων περιοχών, όταν ξέσπασε, το καλοκαίρι του 1914, ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος.

(β) Η ευτυχής για την Ελλάδα έκβαση των Βαλκανικών πολέμων έδωσε και στο Κρητικό Ζήτημα την οριστική λύση του. Με το άρθρο 4 της Συνθήκης του Λονδίνου (30 Μαΐου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από όλα τα δικαιώματά του στην Κρήτη, την οποία παραχωρούσε στις Μ. Δυνάμεις της Ευρώπης. **Σύμφωνα με τον Γεώργιο Λιμαντζάκη, η συνθήκη δεν περιελάμβανε σαφή διανομή των οθωμανικών εδαφών καθώς θα ακολουθούσε ιδιαίτερη συμφωνία του κάθε εμπόλεμου κράτους με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Με το άρθρο 4, ο σουλτάνος παραχώρησε στους συμμάχους τα κυριαρχικά του δικαιώματα στην Κρήτη, ενέργεια που αποτέλεσε το τέλος της οθωμανικής κυριαρχίας στο νησί μετά από δυόμισι αιώνες.** Παράλληλα, όμως, δημιουργούσε πρόβλημα στο νομικό καθεστώς του νησιού, αφού για να μεταβιβαστεί στην Ελλάδα, θα έπρεπε πρώτα να παραιτηθούν οι Βαλκάνιοι σύμμαχοι.

Με ιδιαίτερη συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας (14 Νοεμβρίου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμά του στην Κρήτη, η οποία έτσι εντάχθηκε στην

ελληνική επικράτεια ως οργανικό και αναπόσπαστο τμήμα της. Οι Μ. Δυνάμεις αποδέχθηκαν σιωπηρά τη λύση αυτή, δηλώνοντας απλώς ότι έλαβαν γνώση των ενεργειών της ελληνικής κυβέρνησης. **Ο Γεώργιος Λιμαντζάκης επιβεβαιώνει ότι με τη διμερή ελληνοτουρκική σύμβαση που υπογράφηκε στις 1/14 Νοεμβρίου 1913 στην Αθήνα, μεταβιβάστηκε η κυριαρχία της Κρήτης στην Ελλάδα. Οι Δυνάμεις δήλωσαν ότι έλαβαν γνώση και οι εκπρόσωποί τους στα Χανιά, αναγνώρισαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα και τον Γενικό Διοικητή ως επίσημο εκπρόσωπο της Ελληνικής Κυβερνήσεως.**

Ένα μήνα αργότερα, την 1η Δεκεμβρίου 1913, κηρύχθηκε και επίσημα η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, με την παρουσία τού τότε βασιλιά Κωνσταντίνου και του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου. Η ελληνική σημαία υψώθηκε στο ιστορικό φρούριο του Φιρκά και, στη θέση, όπου άλλοτε κυμάτιζε η τουρκική σημαία, στήθηκε μαρμάρινη επιγραφή, που έγραφε:

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ
1669-1913
ΗΤΟΙ, 267 ΕΤΗ, 7 ΜΗΝΕΣ, 7 ΗΜΕΡΑΙ
ΕΤΗ ΑΓΩΝΙΑΣ

(*) Οι ενδεικτικές απαντήσεις συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Ιστορίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελούν πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.

